

Bölüm 8

İTTİHATÇILARIN MAKEDONYA'DA SON HAMLESİ: RUMELİ ISLAHAT KOMİSYONU 1912¹

Özer ÖZBOZDAĞLI²

GİRİŞ

1908 Temmuz'unda meşrutiyetin tekrar ilanından sonra Makedonya'da komitalar eylemlerine son vermişti. İttihatçılar Makedonya sorununu çözmek 31 Mart İsyanı sonrası kapsamlı kanunlar çıkarttılar. Özellikle çeteler kanunu ve bölge halkının silahsızlandırılması gibi alınan etkin önlemler komitaların etkinliğini yitirmesine neden oldu. Fakat 1910 yılının ikinci yarısında tren yollarına bombalı saldırılar gibi yeni tip sabotaj eylemleri başladı. Bu eylemlerle birlikte Bulgar çete hareketi 1911 yılında tüm Makedonya'ya yayıldı ve bu hareketler tekrar Makedonya sorununun genel bir manzarası haline dönüştü (Hacısalihöğlu, 2008: 340). Komitaların Makedonya'da iç savaş ortamı yaratmaya çalışmaları bölgede durumunun kötüleşmeye başlaması ahalinin idari makamlara duyduğu güvensizliği de artırıyordu. Bununla birlikte Osmanlı hükümeti, halkın desteğini kazanarak komitaların faaliyetlerine bir son verilmesi, 1911 Arnavut ayaklanması sonucu bölgede yaşanan olumsuz gelişmelerin etkisinin ortadan kaldırması, Avrupa devletlerinin basınında ve kamuoyunda Makedonya'nın tekrar gündeme gelmesi, İngiltere ve Rusya gibi ülkelerin baharda müdahale edebileceği söylentileri nedeniyle Rumeli vilayetlerinde kapsamlı ıslahat yapılmasını kararlaştırdı.

Bu karar kapsamında Osmanlı Hükümeti ve İttihatçılar, 1912 yılının başında Rumeli Islahat Komisyonu'nun kurulmasına karar verdi. Komisyon, Arnavutluk ve Makedonya bölgesinde çalışacaktı. Bu çalışmada Rumeli Islahat Komisyonu'nun Makedonya bölgesinde öngördüğü reformlar arşiv belgeleri ve dönemin basınına yansıyan haberler çerçevesinde ele alınacaktır.

¹ Bu çalışma Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü için hazırlanmış olan "İttihat- Terakki ve Makedonya Sorunu 1908-1912" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr. Öğretim Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, oozbozdaqli@gmail.com

bölgeye giden komisyon askeri, idari, bayındırlık, ekonomi, adli alanda yapılacak işleri belirledi. İşlerin hızlanması için devlet kurumları eş güdümlü olarak çalışacaktı. Yapılması planlanan işler için zaman sıkıntısı vardı. Öncelikli ıslahatların hemen hayata geçirilmesi ve sonuç alınması gerekiyordu. Çünkü İngiltere ve Rusya kamuoylarında Makedonya sorununun tekrar gündeme gelmesiyle Osmanlı devlet adamları diplomatik müdahale konusunda endişelenmeye başlamıştı. Ayrıca Rusya'nın Balkanlarda yürüttüğü diplomasiyle Balkan ittifakları kurulmaya başlanmıştı. Bu açıdan bakıldığında Osmanlı Devleti'nin kaybedeceği zaman yoktu. Komisyon Makedonya'da kapsamlı reformlar plandı ve bir kısmını hayata geçirdi. Reformlar incelendiğinde bunların denetlenerek sürdürülebilir olmasına dikkat edildiği görülmektedir. Bazı reformlar ekonomik sıkıntılar nedeniyle 1913 yılına bırakıldı.

Reformlar Balkanlar'da Türk varlığını güçlendirebilirdi. Bu reformların başarıya ulaşması Balkan ittifakını oluşturan devletlerin Makedonya politikaları için de bir tehditti. Bu sebeple Balkan ittifakı 1912 Ekim'inde harekete geçti. Osmanlı Devleti 1912 yılı ıslahatlarından kesin neticeyi alamadan I. Balkan Savaşı'yla Makedonya'yı kaybetti.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

1. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)
2. Meclis-i Vükela Mazbataları (MV): 159/60; 226/99; 159/60;164/45;169.
3. Dâhiliye Nezareti Hapishaneler Nezareti (DH. MB. HPS): 22/44:96/12.
4. Dâhiliye Nezareti Siyasi Kısım (DH. SYS): 81-1/2-36;78-3.10; 81-1/2-36;78/3-10;105/3-1.
5. Dâhiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye (DH. MUİ): 17-6/2;17-6/5.

Sürelî Yayınlar

Düstur

Makaleler ve Kitaplar

1. Ahmad, F. (1998). *İttihatçılıktan Kemalizme*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
2. Ahmed S. (1331), *Makedonya meselesi Balkan Harb-i Ahiri*, İstanbul: Kanaat Matbaası.
3. Ahmed Tevfik (1912). "Rum-ilide İslahat Heyeti Ne Yaptı", *Tanin*, No: 1271, 5 Mart 1328 (Rumi), 18 Mart 1912 (Miladi), s. 2.
4. Bayur, Y. H., (1992), *Türk inkılap tarihi*, c. II, TTK Yayınları, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
5. "Dâhiliye Nazırı Hacı Adil Bey İle Mülakat 3", *Tanin*, No: 1252, 13 Şubat 1327 (Rumi), 26 Şubat 1912 (Miladi), s. 3.

6. “Hacı Adil Bey’in Arnavutluk Hakkındaki Beyanatı”, *Tanin*, No: 1224, 16 Kanun-i Sani 1327 (Rumi), 29 Ocak 1912 (Miladi), s. 1.
7. “Hacı Adil Bey İle Mülakat”, *Tanin*, No: 1250, 6 Rebi’ül Evvel 1330 (Hicri), 11 Şubat 1327 (Rumi), 24 Şubat 1912 (Miladi), s.1.
8. “Hacı Adil Bey İle Mülakat”, *Tanin*, No: 1321, 11 Haziran 1328 (Rumi), 24 Haziran 1912 (Miladi), s. 1.
9. “Hacı Adil Bey İle Mülakat II”, *Tanin*, No: 1251, 12 Şubat 1327 (Rumi), 25 Şubat 1912 (Miladi), s. 1.
10. “Hacı Adil Beyin Beyanatı”, *Tanin*, No: 1310, 11 Nisan 1328 (Rumi), 24 Nisan 1912 (Miladi),s 3.
11. Hacısalioğlu, M. (2008). *Jön Türkler ve Makedonya sorunu (1890-1918)*, çev. İhsan Catay, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
12. Hatemi, N. (2002). *Mareşal Fevzi Çakmak ve günlükleri*, c. I, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
13. Kadri, H. K. (1998). *II. Meşrutiyet’in perde arkası, Makedonya, Arnavutluk, Suriye ve Ermenistan’ın elden çıkışı*, haz. Yılmaz Daşcıoğlu, İstanbul: Hikmet Neşriyat.
14. “Nafia Programı”, *Tanin*, No; 1297, 29 Mart 1328 (Rumi), 11 Nisan 1912 (Miladi), s. 2.
15. “Rum-ili Heyeti İslahiyesi”, *Tanin*, No: 1244, 5 Şubat 1327 (Rumi), 18 Şubat 1912 (Miladi), s. 3.
16. “Rum-İli İslahatı”, *Tanin*, No: 1269, 1 Mart 1328 (Rumi), 14 Mart 1912 (Miladi), S. 2.